

การศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นางสาว เพ็ญศรี นิยมศรีสมศักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-860-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018628 117144910

A STUDY OF THE OPERATION OF THE SCHOOL AGRICULTURE FOR LUNCH PROJECT
AS INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN
IN THE ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF
THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION

Miss Phensri Niyomsrisomsak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Elementary Education
Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-860-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตาม
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ

โดย

นางสาว เพ็ญศรี นิยมศรีสมศักดิ์

ภาควิชา

ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์

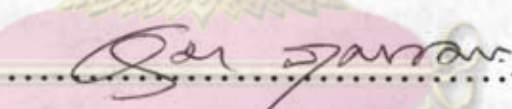
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุมา สุคนธ์มาน)

ศูนย์วิทยุโทรทัศน

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ)

พิเศษรี นิยมศรีสมศักดิ์ : การศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (A STUDY OF THE OPERATION OF THE SCHOOL AGRICULTURE FOR LUNCH PROJECT AS INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN IN THE ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION) อ.ที่ปรึกษา : ศ.สุมน อมรวิวัฒน์, 215 หน้า.
ISBN 974-581-860-7

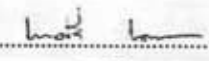

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะการดำเนินงาน การบริหารโครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านวัตถุประสงค์ โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการทุกข้อ โดยสามารถปลูกฝังนิสัยการช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น และขยันหมั่นเพียรให้นักเรียนได้มาก แก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันในโรงเรียน ให้นักเรียนได้มีความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ มีความรู้ทางโภชนาการ การถนอมอาหาร และแปรรูปอาหารได้ในระดับปานกลาง และทำได้น้อยในประเด็นที่โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากรด้านการเกษตรของหมู่บ้าน
2. ด้านลักษณะการดำเนินงาน โรงเรียนมีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน และจัดทำแผนปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ส่วนการจัดทำแผนผังปลูกพืชและการใช้ประโยชน์จากแผนผังทำได้ในระดับน้อย โรงเรียนส่วนมากมีผลผลิตจากพืชและสัตว์ไม่พอที่จะนำมาใช้ในโครงการอาหารกลางวันได้อย่างต่อเนื่อง และมีโรงเรียนร้อยละ 40 ที่สามารถจัดอาหารเสิร์ฟให้นักเรียนทุกวัน
3. ด้านการบริหารโครงการ การส่งบุคลากรไปฝึกอบรมด้านการเกษตรและอาหารกลางวันอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนส่งเฉพาะบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการไปอบรมระยะสั้นช่วงเวลา 1-5 วัน โรงเรียนสามารถบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการด้านการเกษตรและอาหารกลางวันได้ดียิ่ง โดยแบ่งความรับผิดชอบให้นักเรียนร่วมดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน
4. ปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาบุคลากรมากกว่าร้อยละ 50 ให้มีความรู้ และทักษะด้านการเกษตร และมีปัญหาด้านความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในระดับปานกลาง

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน โรงเรียนประสบความสำเร็จในการช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการประกอบอาหารกลางวัน สามารถบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ ปลูกฝังนิสัยการช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความขยันหมั่นเพียร และช่วยให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิตร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม —

C340663 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD : THE SCHOOL AGRICULTURE FOR LUNCH PROJECT/ELEMENTARY SCHOOLS

PHENSRI NIYOMSRI SOMSAK : A STUDY OF THE OPERATION OF THE SCHOOL AGRICULTURE FOR LUNCH PROJECT AS INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN IN THE ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION. THESIS ADVISOR : PROF. SUMON AMORNVIVAT, M.S. in Ed., 215 PP. ISBN 974-581-860-7

The purpose of this study is to survey the operation of the school agriculture for lunch project as initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn; It deals with objectives, operation, management and problems, in the elementary schools under the jurisdiction of the Office of the National Primary Education Commission.

The findings were as follows:

1. Objectives : It was revealed that the elementary schools succeeded the aims of the project. The students were trained to gain self help and industrious habits at high level. The project alleviate the problem of elementary school lunches and provide the elementary school children with knowledge of modern agricultural technology and also provide them with knowledge about nutrition, food preservation and food processing at the moderate level. On the other hand, the schools were rated at low-level in becoming educational resource centres.
2. Operation : In implementing the project, it was found that planning activities and operation plans were effective and rated at high level. On the other hand, agricultural models and their implementation were rated at low level. It also found that 40 percent of elementary schools could provide supplementary food for the students every school day.
3. Management : In-service training for the personnel to serve project activities was rated at moderate level and most of training programs were in short period (1-5 days). The schools could integrate the instructional activities with the lunch and agricultural program at high level. It was indicated that the students were also responsible and participated in the project as the learning activities.
4. Problems in operation of the project were : 50 percent of the school personnels could not implement the agricultural knowledge and skills, and the parents' cooperation with the project was quite low at the moderate level.

The result of this study also revealed that schools under the project were succeeded in increasing the agricultural products to support school lunch. The teaching learning activities were well integrated with the project activities. Students gained more working habit and serving others in their daily life.

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา ประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิติ Lat In
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา นิต นิยม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่าน ศาสตราจารย์ สุมณ อมรวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา และ รองศาสตราจารย์ ดร.อุมา สุคนธมาน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ สวัสดิ์ จงกล และคณาจารย์ภาคประถมศึกษาทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจแก้ไขแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาสละเวลา ให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ได้แก่ ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันอมิคร หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและส่งเสริม สำนักงานสวนจิตรลดา อาจารย์ กวี กาญจนภา เลขานุการกรม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อาจารย์ บูระ กาญจนเสริม ผู้เชี่ยวชาญ กรมอาชีวศึกษา อาจารย์ สุวัจ ประกาสวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหาร โรงเรียน และคณะครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์ รายละเอียดข้อมูลอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้มอบทุนอุดหนุนบางส่วนในการทำวิจัย และทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
เพื่อศรี นิยมศรีสมศักดิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
วิธีดำเนินการวิจัย	10
ประโยชน์ของการวิจัย	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา	14
หลักสูตรศึกษามูลฐานและพื้นฐานอาชีพ	16
การศึกษาเกษตรในระดับประถมศึกษา	24
โครงการอาหารกลางวัน	26
หลักการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้การสอนกับกิจกรรม	
อาหารกลางวัน	31
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	37

ศูนย์วิทยพัชร์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
หลักการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	38
แนวทางการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ..	40
งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่อ อาหารกลางวัน	42
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่อ อาหารกลางวัน	43
ประโยชน์ของการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	43
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ เกษตรเพื่ออาหาร กลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	123
รายการอ้างอิง	151
ภาคผนวก	158
ประวัติผู้เขียน	215

ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและคำร้อยละแสดงสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนและครู	62
2	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู ด้าน วัตถุประสงค์ของโครงการ	66
3	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านลักษณะการ ดำเนินงาน จำแนกตามการวางแผนและการจัดทำแผนทั้งโครงการ	70
4	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านลักษณะการ ดำเนินงาน จำแนกตามลักษณะการเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และผลิตผลที่ได้	73
5	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านลักษณะการ ดำเนินงาน จำแนกตามความเพียงพอของสัตว์เลี้ยงในโครงการ และผลิตผล ที่ได้รับจากสัตว์	76
6	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านการดำเนิน งาน จำแนกตามการแจ้งคุณค่าของสารอาหารที่นักเรียนจะได้รับ การจัด อาหาร เสริมให้นัก เรียนและการช่วยเหลือนักเรียนที่มีสุขภาพร่างกายไม่ สมบูรณ์	79
7	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านการดำเนิน งาน จำแนกตามสภาพการใช้ปุ๋ยสำหรับเพาะปลูกพืช และ เครื่องมือการ เกษตร	81
8	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการดำเนิน งาน จำแนกตามการบันทึกผลการปฏิบัติงาน การจัดทำบัญชีรับจ่ายเงิน และ การประสานงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	83
9	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านการบริหาร โครงการ จำแนกตามการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ การส่งบุคลากร เข้ารับการอบรม และการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการ เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	87

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน ด้านการบริหารโครงการ จำแนกตามการให้ความช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน	89
11	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน ด้านการบริหารโครงการ จำแนกตามลักษณะการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน การประกอบอาหาร การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เรื่องอาหาร การประเมินสุขภาพนักเรียน และผลการดำเนินงานตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	91
12	จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน ด้านการบริหารโครงการ จำแนกตามทุนดำเนินการในรูปเงินสด และผู้บริหารที่มาเยี่ยมโครงการ	95
13	ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของครู ด้านการปฏิบัติและการให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน จำแนกตามการกำหนดแผนผังพื้นที่การเกษตร กิจกรรมการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ของโครงการ	97
14	ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของครู ด้านการปฏิบัติและการให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน จำแนกตามกิจกรรมการประกอบอาหาร ความรู้เรื่องอาหาร การจัดทำบัญชีควบคุมงบประมาณโครงการอาหารกลางวัน และการประสานงานกับบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	100
15	ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของครู ด้านประโยชน์ของการจัดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ต่อการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียน	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียนและครู ด้านปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามการ ดำเนินงานเพาะปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ในโครงการ	104
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียนและครู ด้านปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามการ ดำเนินงานประกอบอาหารกลางวัน การบันทึกการปฏิบัติงาน การ ทำบัญชีรายจ่ายเงินงบประมาณ การประสานงาน และการสนับสนุน ข้อมูลทางวิชาการ	106
18	ลักษณะการจัดกิจกรรมการเกษตรของโรงเรียน	108
19	แสดงการให้ความร่วมมือของชุมชนต่อกิจกรรมการเกษตรเพื่ออาหาร กลางวัน	113
20	การดำเนินงานตามโครงการตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ	115
21	สรุปความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่มีต่อแหล่งทรัพยากร และทุนสนับสนุน	118
22	สรุปความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่มีต่อความร่วมมือของ บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน	120
23	ข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูต่อการดำเนินงานโครงการเกษตร เพื่ออาหารกลางวัน	122